

توسعه‌یافتگی و سیاست خارجی

حمید روشنائی

کارشناس روابط بین‌الملل

توسعه در جهان امروز یک انتخاب نیست بلکه یک الزام و اجبار است. نرسیدن به چرخه توسعه به معنای فرونشست در محدوده جغرافیایی و فقر است. به گفته محمود سریع‌الْقلم، استاد علوم سیاسی، «توسعه ایجاد ثروت است» و این ثروت نه به صورت انباشته بلکه به شکل یک «داشته در حال چرخش» و رو به ازدیاد خود را نشان می‌دهد. سیاست خارجی نیز به‌عنوان یک ابزار و عامل توسعه و پیشرفت می‌باشد و کشوری می‌تواند از این ابزار برای توسعه استفاده کند که ویژگی‌های خاصی داشته‌باشد:

۱ سیاست خارجی فعال و توانمند: برای ورود به توسعه علاوه بر ایجاد زمینه‌های داخلی، می‌بایست شرایط خارجی نیز مساعد باشد و این به‌نحوه ارتباط‌گیری و حضور در صحنه‌های بین‌المللی بستگی دارد. میزان فعال بودن در نظام بین‌الملل و ارتباط با سایر کشورها نسبت مستقیمی با شدت گرفتن حرکت در مسیر توسعه دارد. چین تا سال ۱۹۷۱ که از انزوا خارج نشده بود، امکان توسعه را نیافت.

۲ اقتصادمحور: سیاست خارجی‌ای می‌تواند عامل توسعه گردد که بر مبنای اقتصادی بنا شده باشد یعنی به دنبال اهداف اقتصادی و تجاری حرکت کند و به دنبال انعقاد توافقنامه‌های تجاری ترجیحی، جذب کمک‌های بین‌المللی، یا ایجاد ائتلاف‌های منطقه‌ای که به توسعه اقتصادی کمک می‌کند، باشد. کره جنوبی نمونه خوبی در این زمینه است. این کشور از ۱۹۶۰ که تصمیم به توسعه گرفت، سیاست خارجی خود را بر اساس مبانی تجاری و اقتصادی قرار داد.

۳ موازنه مثبت: سیاست خارجی‌ای که جهت‌گیری‌های سیاسی و ایدئولوژیک دارد، نمی‌تواند بر اساس توسعه حرکت کند. تلاش برای افزایش پیوندها با کشورهای مختلف و تشکیل ائتلاف‌ها و گروه‌های اقتصادی بدون ملاحظات سیاست‌های داخلی کشورها آنگونه که تاکنون چین انجام داده است، تأثیر مهمی در بهره‌برداری از اقتصاد دیگر کشورها دارد. (چین نمونه کشوری است که در داخل دارای ایدئولوژی می‌باشد اما در سیاست خارجی هیچ دیدگاه ایدئولوژیکی را دنبال نمی‌کند).

۴ استفاده از فاکتورهای دیگر: به غیر از اقتصاد، فاکتورهای دیگری هم در سیاست خارجی مطرح است. از سیاست گرفته تا روابط فرهنگی و اجتماعی، گردشگری و... می‌توانند برای بهره‌برداری اقتصادی مورد استفاده قرار گیرند.

۵ ایجاد پرستیژ: دولت‌هایی که به دنبال توسعه هستند در فضای جهانی پرستیژی خاصی ایجاد می‌کنند. از کمک‌های توسعه‌ای به دیگر کشورها تا دادن وام و کمک‌های بلاعوض و... موجب می‌شود که کشورهای دیگر توجه خاصی به آنها نمایند و تعاملات خود را افزایش دهند. از سوی دیگر، غالباً کمک‌های توسعه‌ای و وام، باز خورد خوبی را به اقتصاد کشور دهنده، می‌دهند و موجب افزایش رشته‌های اتصال با دیگر کشورها می‌شوند. کشورهای ترکیه و چین با همین شیوه در آفریقا و آسیا توانسته‌اند نفوذ بالایی به‌دست بیاورند.

۶ ثبات‌زا: سیاست خارجی زمانی می‌تواند به توسعه کمک کند که موجب ثبات و امنیت برای کشور و منطقه و حتی جهان باشد. غالباً کشورهایی که به دنبال ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی هستند از قافله پیشرفت عقب می‌مانند و اولویت توسعه را از دست می‌دهند. با ایجاد ثبات، سرمایه‌ها جذب می‌شوند و زمینه‌های همکاری فراهم می‌گردد. تاریخ اروپا نشان داده که توسعه بعد از فروکش کردن جنگ‌های داخلی شروع شده است. اگر چه سیاست خارجی بخشی از راه توسعه است اما بخش مهمی است. برای توسعه یافتن نیاز به آموزش و پرورش نیروی انسانی هست. این نیرو در سیاست خارجی نیز لازم می‌باشد یعنی می‌بایست دیپلمات‌هایی تربیت کنیم که به توسعه کشور ایمان داشته باشند و برای آن تلاش کنند. برای توسعه می‌بایست اقتصادی پویا و پایدار را طراحی کنیم و سیاست خارجی بخش بیرونی و اتصال آن به جهان می‌باشد که می‌تواند انرژی لازم را کسب نماید. برای توسعه می‌بایست نهادهای کارآمد، سیاست‌های محیط زیستی و... داشته باشیم که همه این‌ها به نوعی به روابط ما با جهان و اقدامات سایر کشورها مرتبط می‌گردد. به‌صورت اگر توسعه یافتن یک اولویت در کشور است (که باید باشد)، برای عملی شدن آن نیاز به یک سیاست خارجی پویا، هدفمند و برنامه‌ریزی شده، داریم زیرا توسعه، چیزی جز یک پروسه بلندمدت نیست که در آن اجزاء مختلف از جمله سیاست خارجی دخیل می‌باشد. برای رسیدن به توسعه می‌بایست در جهان نامی نیکو و با پرستیژ پیدا کنیم و به ائتلاف‌ها و اتحادها بپیوندیم تا احترام دیگران را برانگیزانیم.

عکس: ایرنا

دیپلماسی و لحظه اکنون

چرا باید سیاست خارجی به دست کاردانان سپرده شود؟

شرم‌الشیخ، مسئله این یادداشت اتفاقاً در نقطه‌ای اکنون است؛ بعد از عبور از ترامپ و شرم‌الشیخ.

▼ جایگاه سید رای کجاست؟

اکنون در نقطه‌ای قرار داریم که بخش گسترده‌ای از همراهان سابق دولت از عملکرد آن در حوزه دیپلماسی ناراضی هستند؛ همان‌طور که در حوزه‌های دیگر مانند اقتصاد، جامعه، بهداشت و... عملکرد درخشانی از خود نشان نداده است. اکنون و در نقطه حال، پاسخ دولت و همکاری‌اش به آن‌ها چیست؟ این که دولتی از طیفی رای بگیرد و بعد، به همان طیف و خواست‌هایش پشت کند، در کجا و کدام اتمسفر سیاسی قابل قبول است؟ دولت دوازدهم دقیقاً این رفتار را تجربه کرد و نتیجه آن را در قهر بخشی از طیف‌های سیاسی با صندوق رای دیدیم. آیا می‌خواهیم آن تجربه را تکرار کنیم؟ برای اقتناع افکار عمومی داخلی چه اقدامی صورت می‌دهیم؟ تنها ایستادن جناب بقایای سخنگوی وزارت خارجه پشت تریبون با چهره‌ای بدون حس و تکرار این که هیچ برنامه‌ای برای ملاقات با اروپایی‌ها نداریم. هیچ برنامه‌ای برای ملاقات با ویتکاف نداریم و... مسئله را بغرنج‌تر نمی‌کند؟ در مقابل این همه برنامه ملاقات

**اجازه دهم نسخه
پیچیدن برای
دیپلماسی از کوچه و
خیابان و جنگ‌های
تلویزیونی و تیتروهای
پرعتاب ژورنالیستی
جمع شود و به
کرسی‌های دانشگاه
و وزارت امور خارجه
که کارشناسانی
آموزش دیده برای
این کار دارد،
بازگردد**

زینب اسماعیلی

روزنامه‌نگار

در یک‌ماه گذشته دیپلماسی موج‌های متعددی را از سر گذرانده که اقتضای زمانی این موعِد بود. از حضور در مجمع عمومی سازمان ملل و جلسات و ملاقات‌های حاشیه‌ای آن تا گذراندن اسنپ یک و صلح غزه و دوراهی پیوستن به حمایت از صلح یا عبث دانستن آن.

در این دوره زمانی دو محور و تقاضا از سوی بخشی از جامعه بسامد بالایی پیدا کرد: اولی تقاضای ملاقات مسعود پزشکیان با دونالد ترامپ در نیویورک و دیگری رفتن رئیس‌جمهور یا وزیر خارجه به شرم‌الشیخ. هر دو تقاضا نیز با جواب منفی دولت و به‌طور عمومی نهاد حاکمیت مواجه شد و موجی از فشار و جوی منفی را با خود همراه کرد.

اکنون نه قصد ارزیابی درست یا غلط بودن تقاضای طیفی از فعالان و عقلای جامعه سیاسی داخلی کشور را داریم و نه درست یا نادرست دانستن عدم ملاقات در نیویورک یا نرفتن به

نداشتن‌ها، چه برنامه‌ای داریم؟ این که حیات وزارت امور خارجه تک‌خودروهایی با شماره سیاسی و پلاک دیپلماتیک پارک است، نشان‌دهنده برنامه داشتن است یا رفاقت با رفقای خاص و محدود؟

▼ وزیری که محبوبیتش کم شده

بدون شک انتخاب عباس عراقچی به‌عنوان وزیر امور خارجه که به‌عنوان معاون محمدجواد ظریف شناخته شده بود این پیش‌فرض را قوت می‌بخشید که او مسیر ظریف را ادامه خواهد داد. اگر چه او در واکنش به برجام یا قطعنامه‌های شورای امنیت و اسنپ‌ک همان مسیر را پیش برد اما در حوزه‌های زیادی سعی کرد جایی بایستد که خیلی مطلوب سید رای دولت متبوعش نبود بلکه بیشتر مطلوب هواداران رقیب بازنده بود. اگر چه یک اصل کلی در مورد وزیر امور خارجه وجود دارد و آن این است که راندن وزیر به واسطه مواضع و اقدامات، کاری عبث است چون او به طبع دیپلمات بودن باید بلد باشد در موقعیت تعریف‌شده، خوب بازی کند نه آن که به واقع آن موقعیت موضع اوست. نباید ادامان برود که شرایط فعلی، رویکرد حاکمیت نسبت به مسائل است نه شخص عباس عراقچی؛ اگر چه انتظار

تلاش کرده است که به صورت فعالانه در حوزه همکاری‌های امنیتی در کشورهای پیرامون و همسایگان مشارکت کنند.

وزیر کشور عمان در دیدار با لاریجانی دعوت رسمی از وی برای سفر به مسقط را مطرح و این دعوت را گامی مهم در مسیر تعمیق همکاری‌های راهبردی میان دو کشور دانست. به گزارش ایسنا، حمود بن فیصل البوسعیدی، وزیر کشور عمان، در رأس هیئتی بلندپایه دوشنبه با علی لاریجانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، در محل این شورا دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار، دو طرف با تأکید بر ارتقای مناسبات اقتصادی، بر گسترش همکاری‌های دوجانبه در حوزه‌های سیاسی، امنیتی و نظامی و همچنین تقویت هماهنگی‌های منطقه‌ای برای تأمین منافع مشترک تأکید کردند. وزیر کشور عمان در این دیدار دعوت رسمی از لاریجانی برای سفر به مسقط را مطرح کرد و این دعوت را گامی مهم در مسیر تعمیق همکاری‌های راهبردی میان دو کشور دانست. دبیر شورای عالی امنیت ملی نیز با اشاره به نقش سازنده و متوازن عمان در تحولات منطقه‌ای، بر ضرورت بهره‌گیری از ظرفیت‌های گسترده دو کشور برای توسعه همکاری‌های اقتصادی و امنیتی در سطوح راهبردی تأکید کرد.

علی لاریجانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و «سیدمحسن تقوی» وزیر کشور پاکستان روز سه‌شنبه و در دیداری در تهران در بررسی راه‌های تعمیق همکاری‌های دوجانبه در سطوح سیاسی، امنیتی و اقتصادی و افزایش هماهنگی‌های منطقه‌ای پرداختند. تقویت جایگاه امنیتی دو کشور در معادلات دیپلماتیک امروز و گسترش همکاری‌های راهبردی برای حفظ ثبات و امنیت منطقه از محور اصلی گفت‌وگوی این دو مقام بود. پیش از این، وزیر کشور عمان با لاریجانی دیدار و درباره گسترش روابط دوجانبه گفت‌وگو کرده بود.

اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی

رخداد
دیپلماسی

دیپلماسی امنیتی در منطقه

رایزنی‌های دبیر شورای عالی امنیت ملی با مقام‌های ارشد کشورهای پیرامون

به تهران سفر کرده‌بودند و در چارچوب این سفر با علی لاریجانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی دیدار و گفت‌وگو کردند. بعد از تغییر در ریاست دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی و بازگشت لاریجانی به این شورا پس از ۱۸ سال، دبیرخانه بیش از گذشته در حوزه فعالیت‌های بین‌المللی و دیپلماتیک فعال شده است. لاریجانی که در دوره بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ به عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی مسئولیت مذاکرات هسته‌ای را بر عهده داشت، با بازگشت به این مقام

گروه دیپلماسی: علی لاریجانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی که از نخستین روزهای انتصاب خود به این مقام سفرهای خود را به کشورهای منطقه آغاز کرد، پس از دو سفر به لبنان، سفری به عراق و سفر کوتاه به مسکو، در طول دو روز گذشته میزبان وزرای کشور عمان و پاکستان بود. بر اساس گزارش‌ها محور دیدارهای لاریجانی با وزرای کشور عمان و پاکستان در دو روز گذشته، مسائل امنیتی و امنیت منطقه بود. وزرای کشور عمان و پاکستان برای شرکت در اجلاس اکو